

HANDVATTEN VOOR BRABANTSE INTERMEDIARIS

met:

- één visie
- één taal
- tools voor lokaal maatwerk

Verdiepende tekst

Cultuur en
cultuureducatie

cultuur –
traject
brabant

Leeswijzer

Deze interactieve pdf lees je door te klikken in plaats van te scrollen. Gebruik hiervoor de navigatie in de rechterkolom. Op sommige pagina's kun je doorklikken naar extra informatie. Bijvoorbeeld naar een verdiepende tekst, praktijkvoorbeeld of printbare informatie.

verdiepende
tekst

praktijk-
voorbeeld

printbare
informatie

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

HANDVATTEN VOOR BRABANT INTERMEDIAIRS

cultuur –
traject
brabant

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Glossarion

Op betekenisvolle
cultuureducatie

Hij dit aan als
intermediair?

Als houvast

En domeinen

Nuit de visie
de school

Bronnen

Podlofon

Verdiepende tekst

Cultuur en cultuureducatie

Cultuur is hoe wij, los van het natuurlijke, als mens ons leven vormgeven. Cultuur gaat over waarde en betekenis geven aan de werkelijkheid. Cultuureducatie – kunst, media en erfgoed – toont ons de wereld, niet alleen als verbeelding van het leven, maar ook van de manier waarop we het leven ervaren.

Door de beleving van een kunstwerk of voorstelling ervaren we de interpretatie van de wereld die de maker/kunstenaar uitdrukt. Door zelf kunst te maken, leren we hoe we ons kunnen uitdrukken, hoe we onze interpretatie van de wereld om ons heen vorm kunnen geven. Door kunst te beleven en te maken en door na te denken over de

betekenis die daarin besloten ligt, komen we in dialoog met onszelf en met de wereld om ons heen. Erfgoed maakt voelbaar hoe de mensen vóór ons betekenis hebben gegeven aan hun leven. Door hun overdracht van bewaarde verhalen, tradities en collecties kunnen wij onze eigen identiteit vormen en betekenis geven.

► [naar bronnen](#)

met:

- één visie
- één taal
- tools voor lokaal maar

Verdiepende

Cultuur en
cultuureducatie

verdiepende
teksten

praktijk-
voorbeelden

printbare
informatie

INLEIDING

Beste intermediairs,

Al vele jaren werken jullie met scholen en cultuurprofessionals samen onder de vlag van Cultuureducatie met Kwaliteit. Samen streven we naar een duurzame verrijking van het curriculum met culturele activiteiten die leerlingen uitdagen, boeien en verwonderen.

Kunst, media en erfgoed verruimen de blik en verleiden tot het proeven van het onbekende. Het geeft leerlingen de kans een eigen mening te vormen én te uiten: wat raakt hen – of juist niet – en waarom? Zo draagt cultuureducatie – autonoom én verbonden met ander vakken – bij aan de ontwikkeling van zelfbewuste kinderen die elkaar en de samenleving met nieuwsgierigheid en een open houding tegemoet treden.

Bij de start van de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) – in 2013 – zijn in onze provincie twee programma's ontwikkeld voor curriculumvernieuwing: De Cultuur Loper en De Culturele Ladekast. Wij, een aantal Brabantse organisaties voor

cultuureducatie, hebben de handen ineen geslagen en beide programma's verbonden tot één krachtige Brabantse visie en uniforme taal voor cultuureducatie: Cultuurtraject Brabant. Het traject is een helder vertrekpunt van waaruit intermediairs, scholen en cultuurprofessionals de eigen activiteiten kunnen beschrijven.

Hiermee hebben we een belangrijk fundament gelegd voor een inspirerende en duurzame aanpak, die ervoor zorgt dat iedere Brabantse leerling toegang heeft tot cultuureducatie.

Verdiepende tekst

**En de curriculum-
vernieuwing dan?**

▼ [Lees verder](#)

**Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs**

Inleiding

Lexicon

**Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie**

**Hoe pak jij dit aan als
intermediair?**

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

**Werken vanuit de visie
van de school**

Bronnen

Colofon

INLEIDING

Beste intermediairs,

Al vele jaren werken jullie als cultuurprofessionals samen met Cultuureducatie met Kwaadepoort om te komen tot een duurzaam curriculum met culturele leerdoelen dat leerlingen uitdagen, boeit en inspireert.

Kunst, media en erfgoed kunnen leerlingen verleiden tot het proeven van cultuur. Het geeft leerlingen de ruimte om hun mening te vormen én te delen – of juist niet – en om te ontdekken hoe cultuureducatie – autonoom of samen met andere vakken – bijdraagt aan de ontwikkeling van zelfbewuste kinderen die de wereld om hen heen met nieuwsgierigheid tegemoet treden.

Bij de start van de Landelijke Cultuureducatie met Kwaadepoort in 2013 – zijn in onze provincie inmiddels al honderden ma's ontwikkeld voor cultuureducatie. De Cultuur Loper en De Cultuur Loper Plus zijn Wij, een aantal Brabantse organisaties voor

Verdiepende tekst

Curriculumvernieuwing

Cultuureducatie is anno 2024 volop in ontwikkeling. Momenteel wordt er gestaag gewerkt aan een totale curriculumherziening, met daarin nieuwe kerndoelen voor het leergebied kunst en cultuur. De verwachting is dat scholen vanaf schooljaar 2026–2027 hiermee kunnen starten.

Bij het ontwikkelen van de Brabantse visie op kunst en taal hebben we – zoveel als mogelijk – de ontwikkelingen rondom de landelijke curriculumherziening en de nieuwe kerndoelen meegenomen.

► [naar bronnen](#)

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
Cultuureducatie

Bij dit aan als
intermediair?

als houvast

s en domeinen

uit de visie
de school

ronnen

lofon

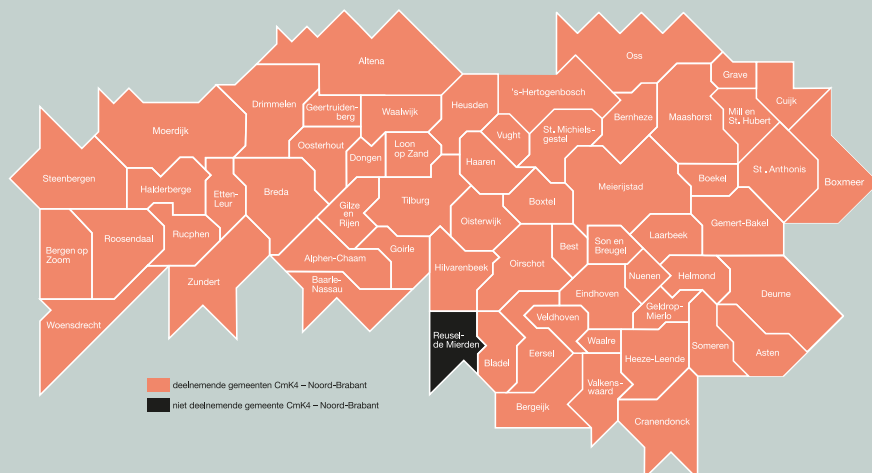
INLEIDING

We hebben dit document samengesteld om jou als intermediair diverse handvatten te bieden om cultuureducatie te borgen in het curriculum en schoolbeleid. Wat we beschrijven is geen eenduidige waarheid. We hopen dat het document uitdaagt om het gesprek met elkaar aan te gaan en onszelf te bevragen. We geloven dat je het pas over betekenisvolle cultuureducatie kunt hebben als je kan vertrekken vanuit eenzelfde idee en drijfveer.

Wie zijn wij?

Nieuwe Veste, Breda
CultuurStation, Eindhoven
CultuurContact, Helmond
Huis73, 's-Hertogenbosch
CiST, Tilburg
Muzelinck, Oss
Erfgoed Brabant
Kunstloc Brabant

Deelnemende gemeenten Cmk4 – Noord-Brabant peiling mei 2024

◀ [klik op de kaart voor een vergroting](#)

► [ga naar 'netwerk lokale intermediairs' op de Kunstloc website](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

INLEIDING

We hebben dit document
jou als intermediair di
bieden om cultuureducat
curriculum en schoolbel
ven is geen eenduidige
dat het document uitdaa
met elkaar aan te gaan
bevragen. We geloven da
betekenisvolle cultuurec
als je kan vertrekken v
en drijfveer.

Cultuurtraject Brabant: Handvatten voor intermediairs

Teleiding

lexicon

op betekenisvolle
ureducatie

ij dit aan als
rmediair?

als houvast

s en domeinen

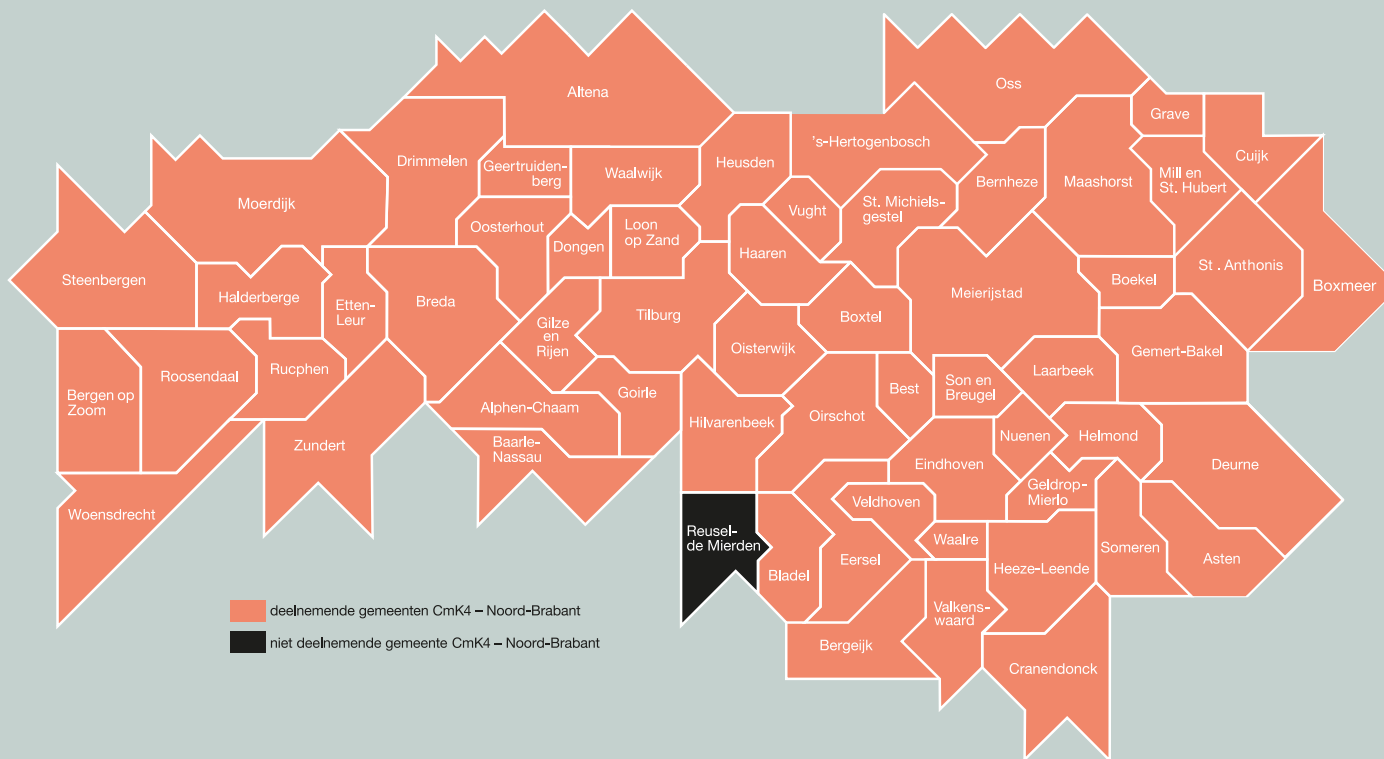
...nuit de visie
...de school

onnen

polofon

peiling mei 2024

Deelnemer

deelnemende gemeente

▲ ga terug

LEXICON

DE INHOUD VAN SOMMIGE BEGRIPPEN IN DIT DOCUMENT KAN AFWIJKEN VAN HOE ZE LOKAAL WORDEN GEHANTEERD. VANDAAR DEZE KORTE TOELICHTING OP DE BEGRIPPEN ZOALS GEBRUIKT IN DIT BASIS-DOCUMENT:

Cultuureducatie – alle vormen van educatie waarbij kunst, media en erfgoed als doel of middel worden ingezet.

Cultuureducatie met Kwaliteit – regeling waarbinnen scholen, vanuit hun vraag, samen met culturele instellingen werken aan het verankeren van kunst en cultuur in het lesprogramma.

Culturele vermogens – vaardigheden, kennis en attitude van leerlingen op het gebied van cultuureducatie, verdeeld in Maken (creërend vermogen), Meemaken (receptief vermogen) en Betekenis geven (reflectief vermogen).

Creatief proces – proces dat leerlingen doorlopen, van oriënteren naar onderzoeken, ontwerpen en evalueren, met een afwisseling tussen divergent en convergent denken.

Intermediair – verbinder en procesbegeleider van scholen en culturele instellingen.

Onderwijsprofessional – gesprekspartners binnen de school; directeur/schoolleider, de cultuurcoördinator, in sommige situaties ook het lerarenteam.

Cultuurcoördinator – degene die op de school de verbindende schakel vormt tussen cultuur en onderwijs en het cultuurbeleid (mede) ontwikkelt en vormgeeft.

Trainer – deskundige die (op basis van een leervraag) scholingsactiviteiten uitvoert voor een schoolteam of culturele instelling.

Cultuurprofessional – culturele instelling, kunstenaar of (kunst)vakdocent die kunst, media- of erfgoedactiviteiten voor leerlingen ontwikkelt en uitvoert en/of aanbiedt.

Leerlijn – samenhangende reeks van kennis-, vaardigheids- en attitudedoelen die de school inzet om leerlingen structureel een ontwikkeling te bieden.

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

ONZE VISIE OP BETEKENIS- VOLLE CULTUUREDUCATIE

HOE KUN JE NU ALS INTERMEDIAR UIT- LEGGEN WAT WE IN BRABANT BEDOELEN MET BETEKENISVOLLE CULTUUREDUCATIE?

Cultuureducatie wordt betekenisvol als het een ervaring brengt: de leerling is maker of deelnemer, publiek of bezoeker. Het is een ervaring waar de leerling zich toe moet verhouden. Soms zegt die iets over hoe een kunstenaar de werkelijkheid ervaart, maar vooral over hoe de leerling zelf die werkelijkheid ervaart. Dat is voor iedere leerling (net als voor iedere volwassene) anders. Want wat we zelf aan kunst maken of wat we meenemen uit het kunstwerk of verhaal van een ander, bouwt altijd voort op associaties met en opgedane kennis uit ons eigen leven.

Door in gesprek te gaan over de ervaring en erop te reflecteren komen die eigen associaties en die eigen verbinding naar boven. Zo ontstaat een dialoog tussen de

leerling, de ervaring en de wereld. We vormen daarbij betekenis door hoe we met elkaar omgaan, met welke (gedeelde) waarden en overtuigingen we ons leven vormgeven. Door hoe we ons verhouden tot onszelf, de ander en de maatschappij. Bij betekenisvolle cultuureducatie kan de leerling in verbinding met kunst, media en erfgoed betekenis geven aan zijn leven.

Onze visie op cultuureducatie sluit aan bij de theorie van Gert Biesta over wat onderwijs zou moeten bijdragen aan de ontwikkeling van leerlingen.

Verdiepende tekst

**Onderwijskundig
denkkader**

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

ONZE VISIE OP BETEKENIS- VOLLE CULTUUREDUCATIE

Verdiepende tekst

Visie en onderwijskundig denkkader

HOE KUN JE NU ALS I
LEGGEN WAT WE IN BR
MET BETEKENISVOLLE C

Cultuureducatie wordt b
een ervaring brengt: de
of deelnemer, publiek of
een ervaring waar de le
verhouden. Soms zegt di
kunstenaar de werkelijk
vooral over hoe de leer
werkelijkheid ervaart. D
leerling (net als voor
anders. Want wat we zel
of wat we meenemen uit
verhaal van een ander,
op associaties met en o
ons eigen leven.

Door in gesprek te gaan
en erop te reflecteren
associaties en die eige
boven. Zo ontstaat een dialoog tussen de

Gert Biesta is hoogleraar 'Public Educa-
tion' in Schotland en als pedagoog in
Nederland zeer bekend van zijn vele boe-
ken en lezingen over onderwijs. Hij geeft
daarin blijk van een inspirerende theorie
die door velen wordt omarmd. Ook in dit
basisdocument zien we, in onze aanpak en
grondhouding, zijn opvatting over wat
onderwijs zou moeten bijdragen aan de
ontwikkeling van leerlingen steeds terug.

We geven in het kort zijn ideeën over goed
onderwijs weer, we gebruiken en citeren
daarvoor specifiek uit twee artikelen:

PO Raad – Hoogleraar Gert Biesta over de
brede taak van de school. 21-10-2020;

► [naar bronnen](#)

▼ [Lees verder](#)

Michiel Verbeek – Het nieuwe boek van
Gert Biesta over onderwijsonderzoek.
27-04-2022.

In het onderwijs wordt in het algemeen
makkelijk vergeten om de vraag te stellen
waar het leren eigenlijk voor is. Sommi-
gen menen dat het in het onderwijs alleen
gaat over het 'wat': de overdracht van
kennis en vaardigheden. Veel van het meten
van 'leeropbrengsten' lijkt alleen daar-
over te gaan. De fundamentele onderwijs-
vraag zou volgens Biesta moeten gaan over
het 'waartoe'. Wat willen we als samen-
leving en als school met ons onderwijs?

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
ureducatie

Hij dit aan als
intermediair?

als houvast

s en domeinen

uit de visie
de school

bronnen

olofon

▼ [Lees verder](#)

ONZE VISIE OP BETEKENIS- VOLLE CULTUUREDUCATIE

Verdiepende tekst

Visie en onderwijskundig denkkader

HOE KUN JE NU ALS I
LEGGEN WAT WE IN BR
MET BETEKENISVOLLE C

Cultuureducatie wordt b
een ervaring brengt: de
of deelnemer, publiek of
een ervaring waar de le
verhouden. Soms zegt di
kunstenaar de werkelijk
vooral over hoe de leer
werkelijkheid ervaart. I
leerling (net als voor
anders. Want wat we zel
of wat we meenemen uit
verhaal van een ander,
op associaties met en o
ons eigen leven.

Door in gesprek te gaan
en erop te reflecteren
associaties en die eige
boven. Zo ontstaat een dialoog tussen de

Om helderheid aan te brengen in de bedoe-
ling van onderwijs noemt Biesta drie doel-
domeinen:

1. **Kwalificatie** heeft te maken met de ma-
nieren waarop leerlingen middels onder-
wijs kennis, vaardigheden en houdingen
verwerven waarmee ze dingen kunnen
doen. Dat 'doen' kan gaan om sommen
maken of een beroep uitoefenen, maar
ook om succesvol door de complexe mul-
ticulturele samenleving te navigeren.
2. **Socialisatie** gaat over de manier waarop
we kinderen en jongeren wegwijs ma-
ken in bestaande tradities, culturen
en praktijken en hen uitnodigt daarin

hun eigen plaats te vinden. Daar hoort
bijvoorbeeld ook bij dat je duidelijk
maakt welke regels en plichten horen
bij het burgerschap in de Nederlandse
samenleving. En dat je uitlegt waar die
regels vandaan komen en of ze redelijk
zijn.

3. **Subjectificatie** gaat om leerlingen uit-
dagen en aanmoedigen om vrij, volwas-
sen en verantwoordelijk in die wereld
te staan. In de onderwijspraktijk wordt
vaak gesproken over persoonsvorming.
Zie de leerling niet als een ding(ob-
ject) waar je interventies op afstuurt,
maar als een persoon (subject) in wor-
ding.

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Glossair

Op betekenisvolle
Cultuureducatie

Bij dit aan als
intermediair?

Als houvast

En domeinen

Uit de visie
de school

Personen

Telefoon

ONZE VISIE OP BETEKENIS- VOLLE CULTUUREDUCATIE

Verdiepende tekst

Visie en onderwijskundig denkkader

HOE KUN JE NU ALS I
LEGGEN WAT WE IN BR
MET BETEKENISVOLLE C

Cultuureducatie wordt b
een ervaring brengt: de
of deelnemer, publiek of
een ervaring waar de le
verhouden. Soms zegt di
kunstenaar de werkelijk
vooral over hoe de leer
werkelijkheid ervaart. D
leerling (net als voor
anders. Want wat we zel
of wat we meenemen uit
verhaal van een ander,
op associaties met en o
ons eigen leven.

Door in gesprek te gaan
en erop te reflecteren
associaties en die eige
boven. Zo ontstaat een dialoog tussen de

Biesta noemt dit omdenken (Flipping the curriculum). Hoe kun je de curriculumvraag vanuit een ander perspectief inzetten.

De drie doeldomeinen zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Scholen kunnen socialisatie en subjectificatie niet buiten de deur houden voor succesvolle kwalificatie. Het succesvol in de samenleving navigeren gebeurt in de wereld van nu en die van toekomst (socialisatie) en is afhankelijk van het persoon-zijn van de leerling.

Praktijkvoorbeeld – Je begint met de vraag: hoe opent bijvoorbeeld muziek of geschiedenis een wereld naar de leerling en hoe opent dat de leerling naar de wereld? Die subjectificatievraag stel je steeds als eerste. Kwalificatie, socialisatie en subjectificatie zijn echter alle drie belangrijk. Je moet van leerlingen verwachten dat ze bij geschiedenis goed laten zien dat ze het begrepen hebben; dat ze weten wat het betekent om je historisch te verhouden tot de wereld. Maar de centrale vraag blijft steeds: hoe kunnen we kinderen helpen om zichzelf daar in tegen te komen.

▲ [ga terug](#)

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Glossair

Op betekenisvolle
Cultuureducatie

Bij dit aan als
intermediair?

Als houvast

En domeinen

Vanuit de visie
de school

Personen

Telefoon

ONZE VISIE OP BETEKENIS- VOLLE CULTUUREDUCATIE

HOE DOEN WE DAT IN BRABANT?

Hoe organiseren we in Brabant betekenisvolle cultuureducatie? Dat doet iedere intermediair op bijna elke school anders. Want de regie ligt immers niet bij jou als intermediair: jouw school heeft ambities en wensen, mogelijkheden en onmogelijkheden. Jij begeleidt de processen die jouw scholen willen starten. En natuurlijk is de praktijk ook hier weerbarstiger dan de theorie: vaak ligt het initiatief van een ontwikkelproces bij de intermediair.

We hebben een aanpak ontwikkeld die jou kan helpen bij het ontwikkelen en borgen van cultuureducatie op jouw scholen.

De aanpak bestaat uit:

- een traject bestaande uit drie fases:
 1. Route bepalen
 2. Uitvoeren
 3. Onderhouden
- een set van drie culturele vermogens met bijbehorende bouwstenen;
- drie domeinen van cultuureducatie;
- een toolbox met instrumenten.

De aanpak ondersteunt jou bij het vormgeven van de ontwikkeling die de school wil doorlopen. Het traject, de vermogens en de instrumenten zijn ook te gebruiken bij het begeleiden van de culturele partners van de school.

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

ONZE VISIE OP BETEKENIS- VOLLE CULTUUREDUCATIE

CREATIEF PROCES EN VERBINDING MET ANDERE LEERGEBIEDEN

Bij het vormgeven van de ontwikkeling geven we je onder meer mee het creatieve proces als uitgangspunt te nemen. Dit draagt bij aan het ontwikkelen van de creativiteit van de leerling. Het creatieve proces wordt in vier fasen doorlopen: van oriënteren, onderzoeken, ontwerpen naar evalueren. Deze fasen zijn niet scherp gescheiden, maar lopen in elkaar over en soms door elkaar heen. Het creatieve proces is een afwisseling tussen divergent denken en convergent denken: continu breed onderzoeken en experimenteren afwisselen met keuzes maken. De centrale vaardigheid binnen deze cyclus is het reflecteren op die verschillende fasen.

Niet alleen in cultuureducatie staan creativiteit en het creatief proces centraal. Creativiteit beslaat het gehele curriculumveld. Wil een leerling zich kunnen ontwikkelen in creatief denken en handelen, dan dienen ook andere leergebieden er aandacht aan te besteden. Dit kan door cultuureducatieve activiteiten te verbinden met die andere leergebieden.

Praktijkvoorbeeld

Combineren van leergebieden in cultuureducatie

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

▲ [ga terug](#)

ONZE VISIE OP BETEKENIS- VOLLE CULTUUREDUCATIE

Praktijkvoorbeeld

Combineren van Leergebieden in cultuureducatie

Doelgroep: primair onderwijs, groep 5 t/m 8

In samenwerking met een lokale erfgoedinstelling maken leerlingen een wandelroute door hun dorp. Met behulp van hun smartphone brengen zij voor hen opvallende plekken in beeld. Ze onderzoeken de geschiedenis en verhalen van de door hun gekozen plekken. Gezamenlijk bepalen zij aan de hand van hun onderzoek welke plekken voor hen de meeste betekenis hebben. Van deze plekken wordt tijdens de creamiddag een 'Zachte Atlas' of verbeeldings- en gedachtenkaart gemaakt. Deze Zachte Atlas presenteren de leerlingen

als wandelroute. Met deze programma voor cultuureducatie worden de leergebieden Kunst en Cultuur en Mens en Maatschappij in samenhang aangeboden.

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
ducatie

Bij dit aan als
intermediair?

als houvast

s en domeinen

uit de visie
de school

ronnen

lofon

HOE PAK JIJ DIT AAN ALS INTERMEDIAR?

WISSELENDE ROLLEN, VERSCHILLENDE PETTEN: JOUW AANPAK STAAT CENTRAAL BIJ HET BORGEN VAN CULTUUREDUCATIE IN HET CURRICULUM EN SCHOOLBELEID VAN DE SCHOLEN IN JOUW WERKGEBIED.

Werken als intermediair is mens- en procesgericht werken. Iedere intermediair doet dit op haar en zijn eigen wijze, passend bij lokale situatie. Je zoekt en organiseert mooie samenwerkingen tussen een school en aanbieders. En je zorgt voor gelijkwaardigheid tussen de partners tijdens het gehele traject.

Om de ontwikkeling van de school en haar culturele partner(s) te begeleiden, doe je als intermediair diverse dingen, zoals coachen, adviseren, verbinden of organiseren. Afhankelijk van de situatie pak je wisselende rollen. Dit is afhankelijk van de school en ook van je opdracht vanuit je gemeente of andere opdrachtgevers. Over het

algemeen heb je een basishouding waarin je ontwikkelingen soms initieert en vaak aanjaagt, vanuit een begeleidende rol. Hierbij bevraag je je gesprekspartners om bewustwording en structuur te creëren. Daarnaast inspireer je ze en kun je kennis inbrengen over bijvoorbeeld cultuureducatie, het creatief proces en relevante onderwijsontwikkelingen.

**Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs**

Inleiding

Lexicon

**Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie**

**Hoe pak jij dit aan als
intermediair?**

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

**Werken vanuit de visie
van de school**

Bronnen

Colofon

TRAJECT ALS HOUVAST

CULTUURTRAJECT BRABANT IS EEN HOUVAST VOOR HET BEGELEIDEN VAN SCHOLEN. DE DRIE FASES – ROUTE BEPALEN, UITVOEREN EN ONDERHOUDEN – KUNNEN JE HELPEN BIJ HET BORGEN VAN GOEDE CULTUUREDUCATIE OP DE SCHOLEN DIE JIJ BEGELEIDT.

1. ROUTE BEPALEN

Indicatie van jouw inzet: twee of drie gesprekken met de cultuurcoördinator(en), directie en team.

Voordat je een traject met een school start, organiseer je een intakegesprek. Hierin stem je de verwachtingen af tussen jou als intermediair en de school. Denk hierbij aan tijd, middelen en rolverdeling. Je bespreekt ook de huidige situatie op de school. Waar staan ze nu?

Verken in grote lijnen waar de school naar toe wil bewegen. Richt dit zich op activiteiten in de klas, inzet van een (kunst)

vakdocent? Vakgericht of vakoverstijgend? Verbredend of verdiepend? Is er een wens voor professionalisering?

De school formuleert in deze fase een visie op en – daarmee samenhangend – ambities voor- cultuureducatie. De visie is gebaseerd op de onderwijsvisie van de school. Ambities zijn vooral toegespitst op wat leerlingen daarbij concreet merken of (mee)maken. Om draagvlak en éénstemmigheid te creëren, adviseer je het hele team hierbij te betrekken.

Als er veel wisselingen in een team zijn of belangrijke sleutelfiguren wegvallen, kun je terugpakken op de opbrengst van de fase 'Route bepalen' en sommige stappen die hierbij horen zo nodig herhalen.

Printbare informatie

Checklist 1 – Route bepalen

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

TRAJECT ALS HOUVAST

CULTUURTRAJECT BRABANT
VAST VOOR HET BEGELEIDEN
DE DRIE FASES – ROUTE
VOEREN EN ONDERHOUDEN
HELPEN BIJ HET BORG
CULTUUREDUCATIE OP
JII BEGELEIDT.

1. ROUTE B

Indicatie van jouw inzet
gesprekken met de cultuur-
directie en team.

Voordat je een traject
organiseer je een intake
je de verwachtingen af
mediair en de school. De
middelen en rolverdeling
de huidige situatie op
ze nu?

Verken in grote lijnen
toe wil bewegen. Richt
viteiten in de klas, inzet van een (kunst)

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

Checklist 1 – Route bepalen

- Verwachtingen en wederzijdse afspraken over tijd, geld en rolverdeling zijn vastgelegd.
- De huidige situatie op school is in kaart gebracht.
- Een eerste richting is verkend: vakoverstijgend of vakgericht? Verbreden of verdiepen?
- De school heeft een visie op cultuureducatie geformuleerd en één of meer ambities op leerlingniveau. (Wat willen we concreet bereiken? Wat gaan we doen?).
- Er is een (aanzet tot een) cultuurbeleidsplan waarin bovenstaande punten zijn vastgelegd.
- Het team heeft inspraak gehad in de visie en ambities en de scholingsbehoefte is opgehaald.
- De school heeft een systeem voor het informeren en meenemen van nieuwe teamleden.

► [ga naar printversie](#)

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Teleiding

Lexicon

op betekenisvolle
ureducatie

ij dit aan als
mediair?

als houvast

s en domeinen

nuit de visie
de school

ronnen

lofon

TRAJECT ALS HOUVAST

2. UITVOEREN

Indicatie van jouw inzet: (jaarlijks) twee of drie gesprekken met de cultuurcoördinator(en).

In deze fase start de school met het uitvoeren van hun culturele activiteiten. Op basis van de visie en ambities heeft de school keuzes gemaakt: welke activiteiten zijn (niet meer) passend en welke moeten worden aangepast? Met de toolbox met instrumenten ondersteun je in deze fase de school om hun activiteitenprogramma kritisch te bekijken en waar nodig aan te scherpen.

Bespreek hoe de school hun activiteiten in praktijk brengt; wat ze zelf oppakken, wat ze samen met de culturele omgeving doen en welke aanbod er nog mist om van buitenaf te halen, bijvoorbeeld voorstellingen of museumbezoek.

Als intermediair draag je cultuurprofessionals aan en maak je afspraken over de coördinatie en evaluatie van activiteiten.

Printbare informatie
—
Checklist 2 – Uitvoeren

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

2. UITVOER

Indicatie van jouw inzet
of drie gesprekken met
intermediar(en).

In deze fase start de school met
uitvoeren van hun cultureel
aanbod op basis van de visie en
ambities. De school maakt
keuzes gemaakt: welke
activiteiten zijn (niet meer) passend
worden aangepast? Met welke
instrumenten ondersteunen zij
de school om hun activiteiten
te bekijken en waar nodig
aan te passen.

Bespreek hoe de school
praktijk brengt; wat ze
doet samen met de cultureel
en welke aanbod er nog
af te halen, bijvoorbeeld
museumbezoek.

Checklist 2 – Uitvoeren

- De school heeft de invulling van hun
cultuureducatie vastgesteld, passend bij
hun visie en ambities.
- De school heeft de gekozen activitei-
ten (aanbod, inzet cultuurprofessional)
gecoördineerd en geëvalueerd.
- Afhankelijk van hun ambities is de
school gestart met professionalisering,
de verbinding binnen- en buitenschools
aanbod, enzovoort.

► [ga naar printversie](#)

TRAJECT ALS HOUVAST

3. ONDERHOUDEN

Indicatie van jouw inzet: (jaarlijks) één gesprek met cultuurcoördinator(en) en directie.

In het verdere contact met de school is jouw rol ondersteunend aan het steeds meer verdiepend en samenhangend maken van hun cultuureducatie. Tijdens een voortgangsgesprek kijk je samen naar de opbrengst van vorige fases. De school bepaalt waar ze nú staat, kijkend naar hun visie en ambities. Wat is er al gerealiseerd? En past dit nog bij wat ze willen? Een grote of abstracte visie of ambitie kan meer focus of verdieping krijgen. Vervolgens begeleid je de school bij het formuleren van kansen en vervolgstappen, bijvoorbeeld rondom professionalisering.

Bespreek in deze fase hoe de school de opbrengst van het traject wil borgen en hoe (nieuwe) collega's worden meegenomen. En hoe ze de culturele ontwikkeling van leerlingen volgen hierbij.

Printbare informatie

Checklist 3 – Onderhouden

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

TRAJECT ALS HOUVAST

3. ONDERHOUDEN

Indicatie van jouw inzet in het gesprek met cultuurcoördinator en directie.

In het verdere contact met de school ondersteunend en verdiepend en samenhangend met de cultuureducatie. Tijdens het gesprek kijk je samen naar de vorige fases. De school staat, kijkend naar hun huidige situatie, op het punt om te kijken wat er al gerealiseerd is. Wat is er al gerealiseerd? Bij wat willen ze? Een gezamenlijke visie of ambitie kan met de school dieping krijgen. Vervolgens wordt de school bij het formuleren van de vervolgstappen, bijvoorbeeld de professionalisering.

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

Checklist 3 – Onderhouden

- Er is een voortgangsgesprek gevoerd waarin de stand van zaken rondom visie en ambities is besproken en vervolgstappen zijn bepaald.
- De school heeft in beeld hoe de opbrengst van het traject wordt geborgd, zoals visie, plan, lesinhoud, meenemen (nieuwe) teamleden, enzovoort.
- Er is besproken hoe de school de culturele ontwikkeling van hun leerlingen hierin volgt.

► [ga naar printversie](#)

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Teleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
cultuureducatie

Bij dit aan als
intermediair?

als houvast

en domeinen

uit de visie
de school

onnen

lofon

TRAJECT ALS HOUVAST

EEN DOORLOPEND TRAJECT ‘OP MAAT’

Een ontwikkeltraject verloopt niet lineair. De fases van de cultuurroute komen vaker terug en verdiepen zich. Maatwerk is hierbij vanzelfsprekend. Jij bepaalt samen met de school het tempo, de aanpak en volgorde. Door kleine, haalbare stappen te zetten, is de kans op succes groter. Bij sommige scholen is het bijvoorbeeld beter om (een deel van) de checklists in een later stadium aan bod te laten komen. Of om in de tweede of derde fase te starten. Ook bijbehorende instrumenten (te vinden op de website cultuurtrajectbrabant.nl) zijn naar eigen smaak en inzicht te gebruiken.

De ervaring leert dat door fases vaker te herhalen, je merkt dat een school kernachtiger onderbouwt waarom ze wel of niet voor een activiteit kiezen. Er ontstaat een specifiekere vraag richting cultuurprofessionals. Het team onderschrijft de waarde van cultuureducatie en handelt hiernaar in

de activiteiten voor leerlingen. Kortom, de school neemt verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van hun cultuureducatie en maakt onderbouwde keuzes.

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

▲ [ga terug](#)

VERMOGENS EN DOMEINEN

BEHULPZAAM BIJ HET DOORLOPEN VAN EEN ONTWIKKELTRAJECT ZIJN DE DRIE CULTURELE VERMOGENS MAKEN, MEEMAKEN EN BETEKENIS GEVEN EN DE DRIE DOMEINEN VAN CULTUUREDUCATIE IN HUIS, SAMEN MET DE CULTURELE OMGEVING EN UIT DE GROTE WERELD.

Culturele vermogens

Als een school investeert in betekenisvolle cultuureducatie is het belangrijk de ontwikkeling van de leerling in cultuureducatie te herkennen. Met drie culturele vermogens kun jij als intermediairs de school hiervoor taal en richting aanreiken. **Maken** (creërend vermogen), **Meemaken** (receptief vermogen) en **Betekenis geven** (reflectief vermogen) en de daarbij geformuleerde bouwstenen geven de leraar een didactisch handvat om de ontwikkeling van de leerling te monitoren. Hiermee kunnen zij vaardigheden, opgedane kennis en attitude van de leerling benoemen en volgen.

Als intermediair kun je de vermogens inzetten bij het adviseren over bijvoorbeeld

een activiteitenprogramma of leerlijn. De vermogens helpen lijn en samenhang aan te brengen.

Bij de keuze van de vermogens zijn we teruggegaan naar de essentie van de Leerinhoud van het leergebied kunst en cultuur. En de raakvlakken die we hier troffen rondom actuele onderwijsthema's als persoonsvorming, socialisatie en burgerschapsvorming. Daar vonden we de kern op basis waarvan we de drie culturele vermogens formuleerden:

Maken – creërend vermogen: De leerling geeft op eigen wijze vorm aan zijn verbeelding, gevoel, waarneming of kennis.

Meemaken – receptief vermogen: De leerling stelt zich open voor culturele uitingen zowel in zijn omgeving als daarbuiten.

Betekenis geven – reflectief vermogen: De leerling kijkt terug op cultuuruitingen van anderen en zichzelf en geeft er betekenis aan.

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

VERMOGENS EN DOMEINEN

Bouwstenen

Elk vermogen hebben we in vijf zogenaamde ‘bouwstenen’ beschreven. Deze kun je in gesprek met een leraar of cultuurprofessional gebruiken om te bepalen wat het specifieke uitgangspunt is voor een activiteit. Uiteraard raak je binnen een activiteit verschillende bouwstenen aan, maar het gaat erom dat je je focus bepaalt en kunt verantwoorden.

Printbare informatie

Culturele vermogens
en bouwstenen

Algemene vermogens

Behalve de culturele vermogens spreken we ook over drie algemene vermogens. Deze vermogens zijn weliswaar niet ‘exclusief’ verbonden aan cultuureducatie, maar lenen zich goed om bij cultuureducatieve activiteiten

aan bod te komen. We spreken hier over vermogen tot presenteren, vermogen tot samenwerken en vermogen tot zelfstandig werken.

Drie domeinen van cultuureducatie

Cultuureducatie omvat een grote verscheidenheid aan activiteiten op het gebied van erfgoed, dans, muziek, theater, literatuur, foto, film, mediakunst en beeldende kunst. Binnen al deze disciplines kan een school de leerlingen actieve workshops willen aanbieden of belevingen zoals museumbezoek en voorstellingen. Hoe brengt een school samenhang aan bij zoveel verschillende mogelijkheden? Welke keuzes worden gemaakt? Hiervoor bedachten we drie domeinen van cultuureducatie.

Printbare informatie

Domeinen

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

Culturele vermogens en bouwstenen

MAKEN – Creërend vermogen

De leerling geeft op eigen wijze vorm aan zijn verbeelding, gevoel, waarneming of kennis

- De leerling maakt een voorstelling van een eigen idee en vertaalt dat in een concept of ontwerp
- De leerling heeft (basis) kennis over kunstzinnige technieken en vaardigheden

- De leerling experimenteert met kunstzinnige technieken en vaardigheden en onderzoekt alternatieve oplossingen
- De leerling past kunstzinnige technieken en vaardigheden bewust toe om de zeggingskracht van eigen werk te vergroten
- De leerling associeert, legt verbanden en geeft betekenis tijdens het maakproces

► [naar bronnen](#)

▼ [lees verder](#)

Bouwstenen

Elk vermogen hebben we 'bouwstenen' beschreven. Sprek met een leraar of gebruiker om te bepalen uitgangspunt is voor eraard raak je binnen verschillende bouwstenen a erom dat je je focus be verantwoordten.

Printbare

Culturele
en bouw

Algemene vermogens

Behalve de culturele ver ook over drie algemene mogens zijn weliswaar n bonden aan cultuureduca goed om bij cultuureduc

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

Culturele vermogens en bouwstenen

MEEMAKEN – Receptief vermogen

De leerling stelt zich open voor culturele uitingen, zowel in zijn omgeving als daarbuiten

- De leerling leeft zich in of herkent eigen emoties, ervaringen of ideeën in de verbeelde werkelijkheid
- De leerling verkent emoties, ervaringen van anderen bij een culturele uiting
- De leerling stelt n.a.v. wat hij/zij/hen gezien, gehoord, gevoeld of gelezen heeft, open vragen aan zichzelf en zijn omgeving
- De leerling (h)erkent verschillende interpretaties van zichzelf en anderen in de beleving en duiding van cultuur-uitingen
- De leerling verbindt wat hij/zij/hen meemaakt aan eigen mogelijkheden en talenten

▼ [lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

▲ [ga terug](#)

Bouwstenen

Elk vermogen hebben we 'bouwstenen' beschreven. Sprek met een leraar of gebruiken om te bepalen uitgangspunt is voor een eraard raak je binnen een verschillende bouwstenen a erom dat je je focus be verantwoordten.

Printbare

Culturele
en bou

Algemene vermogens

Behalve de culturele ver ook over drie algemene mogens zijn weliswaar n bonden aan cultuureduca goed om bij cultuureduc

Bouwstenen

Elk vermogen hebben we 'bouwstenen' beschreven. Spreek met een leraar of gebruik om te bepalen uitgangspunt is voor een eraard raak je binnen verschillende bouwstenen daarom dat je je focus beverantwoorden.

Printbare

Culturele
en bouw

Algemene vermogens

Behalve de culturele vermogens ook over drie algemene vermogens zijn weliswaar gebonden aan cultuureducatie goed om bij cultuureducatie

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

Culturele vermogens en bouwstenen

BETEKENIS GEVEN – Reflectief vermogen

De leerling kijkt terug op cultuur-uitingen van anderen en zichzelf en geeft er betekenis aan

- De leerling onderzoekt culturele uitingen vanuit een wereldwijd perspectief met aandacht voor genres, stijlen en stromingen en de functies van kunst
- De leerling geeft uitdrukking aan ervaringen, gedachten en gevoelens die voor hem belangrijk zijn in relatie tot een culturele uiting

► [ga naar printversie](#)

- De leerling vergelijkt eigen ideeën of werk met die van anderen en is daarbij in staat feiten van meningen te onderscheiden
- De leerling geeft uitdrukking aan wat de waarde van kunst en cultuur is van de cultuuruiting(en) en plaatst die in een maatschappelijke context
- De leerling vraagt of geeft feedback n.a.v. de presentatie van een (eigen) product en/of proces en verwerkt deze naar eigen inzicht

▲ [ga terug](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Teleiding

lexicon

op betekenisvolle
ureductie

ij dit aan als
rmediair?

als houvast

s en domeinen

nuut de visie
de school

ronnen

lofon

VERMOGENS EN DOMEINEN

Bouwstenen

Elk vermogen hebben we 'bouwstenen' beschreven. Spreek met een leraar of gebruik om te bepalen uitgangspunt is voor eraard raak je binnen verschillende bouwstenen a erom dat je je focus be verantwoord.

Printbare

Culturele
en bou

Algemene vermogens

Behalve de culturele ver ook over drie algemene mogens zijn weliswaar n bonden aan cultuureduca goed om bij cultuureduc

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

Domeinen

DOMEIN 1

In huis

Binnen dit domein gaat het over wat de school zélf in huis heeft aan cultuureducatie. Denk aan de kunstlessen van de eigen leraar of cultuurprofessional. Activiteiten 'in huis' zijn minder incidenteel. Er kan daardoor een vertrouwensband ontstaan en de leerling kan worden 'gezien' in zijn culturele ontwikkeling.

DOMEIN 2

Samen met de culturele omgeving

Rondom de school zijn vaak al veel kunst, media en erfgoed aanwezig. Een samenwerkingsproject met een lokale culturele instelling of kunstenaar heeft leerlingen veel te bieden en verbindt hen met hun eigen culturele omgeving. Door samenwerkingsactiviteiten in het programma op te nemen, kan er een duurzame link met binnen- en buitenschools aanbod worden gelegd.

▼ [lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Teleiding

lexicon

op betekenisvolle
ureducatie

ij dit aan als
rmediair?

als houvast

s en domeinen

nuit de visie
de school

ronnen

olofon

VERMOGENS EN DOMEINEN

Bouwstenen

Elk vermogen hebben we 'bouwstenen' beschreven. Spreek met een leraar of gebruik om te bepalen uitgangspunt is voor een eraard raak je binnen verschillende bouwstenen daarom dat je je focus beverantwoorden.

Printbare

Culturele
en bouw

Algemene vermogens

Behalve de culturele vermogens ook over drie algemene vermogens zijn weliswaar gebonden aan cultuureducatie goed om bij cultuureducatie

Printbare informatie versie 1 – oktober 2024

Domeinen

DOMEIN 3

Uit de grote wereld

Binnen dit domein vallen cultuuractiviteiten die over het algemeen wat verder van leerlingen af staan. Over de inhoud heeft de school vaak geen invloed, want deze activiteiten zijn bedoeld om het perspectief van leerlingen te verbreden. Verwondering staat centraal. Denk aan een bezoek aan een museum met hedendaagse kunst of een dansvoorstelling op school.

Wat de school aanbiedt in elk domein hangt af van hun visie en mogelijkheden. Maar elk domein heeft een unieke meerwaarde: een specifieke bijdrage aan de culturele ontwikkeling van de leerling.

► [ga naar printversie](#)

▲ [ga terug](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Teleiding

lexicon

op betekenisvolle
ureducatie

bij dit aan als
rmediair?

als houvast

s en domeinen

nuit de visie
de school

ronnen

lofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

DIDACTISCHE DENKKADERS

EEN SAMENHANGEND ACTIVITEITEN-PROGRAMMA OF LEERLIJN, MET FOCUS OP CULTURELE VERMOGENS EN BALANS TUSSEN DE DOMEINEN, BETEKENT NIET AUTOMATISCH EEN VOLWAARDIG EN BETEKENISVOL CURRICULUM VOOR CULTUUREDUCATIE. VEEL HANGT AF VAN DE INVULLING VAN HET AANBOD, DE ATTITUDE VAN DE LERAAR DIE LESGEEFT EN DE TOEGEPASTE DIDACTIEK.

De laatste jaren zijn er verschillende didactische denkkaders gangbaar binnen cultuureducatie waar we enthousiast over zijn. We lichten er twee toe: de proces-gerichte didactiek en de authentieke cultuureducatie.

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

AUTHENTIEKE KUNSTEDUCATIE

Hoe formuleer je een opdracht die écht betekenisvol is, een reflectie is van de echte wereld en een leerling uitdaagt om initiatief te tonen? Het theoretisch model achter 'authentieke kunsteducatie' biedt hierin handvatten. Binnen dit model start een opdracht vanuit inhoud en context, en niet vanuit materiaal of vaktechnische aspecten. De kracht van authentieke kunsteducatie is het leggen van betekenisvolle verbindingen tussen drie werelden: dat wat leerlingen in hun vrije tijd doen aan kunstbeoefening (jongerenculturen), de wereld van de professionele kunsten en de maatschappelijke context (of het schoolthema). Een opdracht is creatief, eenvoudig en zit altijd op het raakvlak van deze drie werelden.

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld van authentieke kunsteducatie

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld van authentieke kunsteducatie

Doelgroep: onderbouw van het voortgezet onderwijs

Met het model van authentieke kunst-educatie als uitgangspunt, ontwierpen leraren een lessenserie over 'fake news'. De opdracht aan leerlingen luidde: breng 'fake news' de wereld in. In de oriëntatiefase leerden leerlingen wat nepnieuws is en hoe kunstenaars soms bewust een hoax creëren om onze aandacht ergens op te vestigen. Daarvoor benutten leraren bronnen uit de belevingswereld van leerlingen (zoals filmpjes van vloggers), vanuit de actualiteit (nepnieuws rondom Donald Trump) en vanuit de hedendaagse

kunst (zoals Rayfish footwear, een door kunstenaars bedacht nepbedrijf dat sneakers verkoopt die gemaakt zijn van genetisch gemanipuleerd roggen-leer). Vervolgens verzamelden leerlingen in groepjes ideeën voor eigen nepnieuws en voerden ze een idee uit.

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
kunsteducatie

Hij dit aan als
intermediair?

als houvast

s en domeinen

vanuit de visie
van de school

Bronnen

Telefoon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

PROCESGERICHTE DIDACTIEK

Veel scholen hebben de ambitie om binnen cultuureducatie de ontwikkeling te maken van productgericht naar procesgericht werken. In plaats van ‘zesentwintig min of meer identieke werken zetten deze scholen in op een meer creatieve didactiek. Hierin staat de eigenheid van een leerling voorop en kan deze zelf de regie pakken. Experiment en onderzoek staan hierin centraal.

Het begeleiden van de procesgerichte didactiek is niet voor iedere leraar vanzelfsprekend. Een veelvoorkomend misverstand is dat een leerling tijdens de kunstlessen volledig ‘vrij’ gelaten dient te worden. Of men heeft de aanname dat alles vanuit de eigen verbeelding moet ontstaan. Dit is echter niet het geval.

Procesgerichte didactiek vraagt om heldere, betekenisvolle kaders. Kaders waarbinnen tegelijkertijd ruimte is voor eigen invulling, eigen interpretaties en ‘out-of-the-box’ denken. Als intermediair kun je de school, culturele instelling of cultuurprofessional adviseren hoe ze een inspirerende leeromgeving kunnen inrichten voor de verschillende fases van een creatief proces (oriënteren – onderzoeken – ontwerpen – reflecteren).

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld van procesgerichte didactiek

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld van procesgerichte didactiek

PROCESGERICHTE

Veel scholen hebben de cultuureducatie de ontwerper van productgericht naar procesgericht maken. In plaats van ‘zes identieke werken zetten’ een meer creatieve didactiek de eigenheid van een leerling deze zelf de regie pakken onderzoek staan hierin

Het begeleiden van de praktijk is niet voor iedereen sprekend. Een veelvoorkomend is dat een leerling tijdens volledig ‘vrij’ gelaten men heeft de aanname dat eigen verbeelding moet echter niet het geval.

Doelgroep: primair onderwijs, groep 8

In het kader van het maken en plaatsen van selfies toont een leraar aan de leerlingen een aantal zelfportretten van bekende kunstenaars (die zijn makkelijk te vinden via het internet). De leerlingen onderzoeken de kenmerken en verschillen. En wisselen die in een groepje uit. Samen of individueel zoeken ze naar een manier om zonder beelden of woorden een eigen (groeps)selfie te maken. De resultaten presenteren ze zonder woorden of beelden aan elkaar.

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
cultuureducatie

Bij dit aan als
intermediair?

als houvast

en domeinen

Vanuit de visie
van de school

Personen

Telefoon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

HULPVRAGEN VAN DE SCHOOL

DE ONDERWIJSVISIE VAN DE SCHOOL IS BEPALEND VOOR DE AANPAK VAN CULTUUREDUCATIE. WE ZOOMEN IN OP DRIE HULPVRAGEN DIE EEN SCHOOL JOU KAN STELLEN.

Verdiepende tekst

Persoonsvorming en maatschappelijk perspectief

Om cultuureducatie samenhangend in het curriculum te borgen, formuleert de school een visie. Wat willen ze met cultuureducatie bereiken bij hun leerlingen? Als intermediair is het zinvol te achterhalen wat de onderwijsvisie van een school is, waaraan deze cultuurvisie gekoppeld zou moeten zijn. Hierbij zijn globaal twee richtingen te onderscheiden: een cultuurvisie vanuit persoonsvorming of vanuit maatschappelijk perspectief.

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

Verdiepende tekst

Persoonsvorming en maatschappelijk perspectief

Persoonsvorming

Ieder mens heeft een breed scala aan vermogens en talenten. Een focus op creativiteit en verbeeldingskracht is noodzakelijk om je te kunnen uiten en de wereld om ons heen betekenis te geven.

Maatschappelijk perspectief

Scholen leiden leerlingen op om deel te kunnen nemen aan de samenleving. De werkelijkheid om ons heen verandert in een snel tempo. Om met verandering om te kunnen gaan, daarin mee te sturen en richting te geven, zijn creativiteit en een open houding van groot belang.

► [naar bronnen](#)

▼ [Lees verder](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
ureeducatie

Hij dit aan als
intermediair?

als houvast

s en domeinen

vanuit de visie
de school

bronnen

olofon

Verdiepe

Persoonsvorming
schappelijk

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

Vrijwel alle scholen onderschrijven dat cultuureducatie bijdraagt aan persoonsvorming én dat het de leerlingen in aanraking brengt met de wereld om hen heen. Beide zijn belangrijk, maar toch zal er een van de twee bovenliggend zijn in de geformuleerde onderwijsvisie van een school en daardoor bepalend voor de aanpak van cultuureducatie.

Een school die de persoonlijke ontwikkeling van haar leerlingen centraal zet, stelt jou andere vragen dan een school die cultuureducatie inzet vanuit een maatschappelijk perspectief. In grote lijnen zijn er drie hulpvragen die een school kan stellen vanuit de visie en ambitie die ze geformuleerd heeft.

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

HELP ONS MET...

...de invoering van een (of meer) kunst- disciplines

Een school wil lessen vanuit een kunst-discipline, waarin het vooral draait om de artistieke vaardigheden. Het maken staat centraal. Ook de keuze voor theater-, muziek- of dansvoorstellingen of museum-bezoek sluit aan op die kunstdiscipline.

Praktijkvoorbeeld

Invulling atelierlessen

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

HELP ONS M

...de invoering van een disciplines

Een school wil lessen v
discipline, waarin het v
artistieke vaardigheden
centraal. Ook de keuze
muziek- of dansvoorstel
bezoek sluit aan op die

Praktijkvoorbeeld

Invulling atelierlessen

Doelgroep: primair onderwijs, groep 5 t/m 8

Tijdens de crea-middag kunnen de leer-
lingen kiezen uit verschillende ateliers.
Eén van de ouders is beeldend kunstenaar
en neemt het atelier in de middenbouw
voor zijn rekening. Leraren nemen een
atelier voor hun rekening voor de onder-
bouw. Wat nog mist, zijn drie workshops
rondom kunst en technologie en multimedia
in de bovenbouw en middenbouw. Je advi-
seert en bemiddelt workshops die passen
bij wat de school wil bereiken met de
crea-middag. Hierbij maak je gebruik van
de culturele vermogens en bouwstenen.

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Op betekenisvolle
ureductie

Bij dit aan als
intermediair?

als houvast

s en domeinen

vanuit de visie
de school

ronnen

lofon

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

HELP ONS MET...

...het opzetten van een culturele activiteit die past bij ons integraal onderwijs

Scholen vragen met regelmaat naar samenwerking en ondersteuning bij het ontwikkelen van een culturele activiteit. Een activiteit die past binnen hun integraal onderwijs en bij een bepaald thema, in samenwerking met de culturele omgeving.

Praktijkvoorbeeld
▼
Invulling
schoolthema 'reizen'

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

Praktijkvoorbeeld

Invulling schoolthema 'reizen'

Doelgroep: primair onderwijs, groep 1 t/m 8

Een team gaat aan de slag met het thema 'reizen'. In plaats van dat er zo snel mogelijk een schema wordt gemaakt met een aantal opdrachten die naar het thema neigen, adviseer jij een brainstorm met leraren, eventueel samen met een cultuurprofessional. Zo kan de school voor verschillende vakken lessen ontwikkelen die passen bij het thema en de visie van hun integraal onderwijs. De school kiest voor voorstellingen of tentoonstellingen over reizen. De school kiest voor voorstellingen of tentoonstellingen over reizen.

▼ [Lees verder](#)

▲ [ga terug](#)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Glossair

Op betekenisvolle
culturele educatie

Bij dit aan als
intermediair?

Als houvast

Thema's en domeinen

Vanuit de visie
van de school

Personen

Telefoon

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

HELP ONS MET...

...het creatiever maken van ons onderwijs

Sommige scholen willen creativiteit van hun leerlingen versterken om hun brede ontwikkeling mogelijk te maken. De vraag is dan niet gericht op een enkele activiteit, maar op het integreren van creativiteit in het onderwijsprogramma. Met andere woorden: jouw rol is dan die van schoolbegeleider voor creativiteit.

Praktijkvoorbeeld

Visie van een basisschool implementeren

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

▲ [ga terug](#)

WERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE SCHOOL

HELP ONS M

...het creatiever maken
Sommige scholen willen
leerlingen versterken o
keling mogelijk te maker
niet gericht op een enk
op het integreren van c
onderwijsprogramma. Met
jouw rol is dan die van
voor creativiteit.

Praktijkvoorbeeld

Visie van een basisschool implementeren

X

Doelgroep: het team van een school voor primair onderwijs

Een school heeft hun onderwijsvisie verder uitgewerkt en wil met behulp van cultuureducatie de creativiteit van de leerlingen versterken en andere visies op de wereld zichtbaar of beleefbaar maken. Zij vragen jou als intermediair hoe de leraren deze leerprocessen vorm en inhoud kunnen geven. Dat kan door hun eigen expertise te vergroten of door culturele instellingen bij de school te introduceren.

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Glossair

Op betekenisvolle
culturele educatie

Bij dit aan als
intermediair?

Als houvast

En domeinen

Vanuit de visie
van de school

Personen

Telefoon

BRONNEN

De Cultuur Loper – Kunstloc Brabant

Het Fundament (2019, 11 februari)

De Culturele Ladekast – CiST, Nieuwe Veste, CultuurContact, Bureau Babel, CultuurStation

Een doorlopende leerlijn cultuureducatie (2013, april)

Fonds voor Cultuurparticipatie

Cultuureducatie met kwaliteit 2025-2028 (z.d.)

Hekert, N.

Cultuureducatie – Erfgoededucatie voor basis- en voortgezet onderwijs (z.d.)

Kunstloc Brabant, CiST, Erfgoed Brabant, Nieuwe Veste, Muzelinck, Huis73, & Cultuur Contact

Aanvraag CmK3 BrabantStad (2020)

K. Kotte

Procesgerichte didactiek, de basis voor cultuureducatie met kwaliteit (2017, januari)

SLO

Leerlijnen voor 21e eeuwse vaardigheden (2022, 14 oktober)

SLO

Leerplankader Kunstzinnige Oriëntatie (2023, 12 september)

LKCA Kennisbank

Het creatieve proces (10 februari 2020)

PO-Raad

Hoogleraar Gert Biesta over de brede taak van de school (2020, 21 oktober)

Michiel Verbeek

Het nieuwe boek van Gert Biesta over onderwijsonderzoek (2022, 27 april)

E. Heijnen

Remixing the Art Curriculum (2015)

P. MoIs, B. Remmits

Handreiking voor cultuurprofessionals (2019, augustus)

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

COLOFON

Het Cultuurtraject Brabant – Handvatten voor Brabantse intermediairs is een uitgave van de Brabantse penvoerders van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit van het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Het traject is ontwikkeld in opdracht van BrabantStad en gemeente Eindhoven, in het kader van de ontwikkelingen binnen Cultuureducatie met Kwaliteit 2021–2024.

Voor meer informatie en instrumenten
www.cultuurtrajectbrabant.nl

© Oktober, 2024

Samenstelling Samenwerkende Brabantse organisaties voor cultuureducatie

Eindredactie Ilonka de Ridder-Lebon,
De Ridder Public Relations

Ontwerp en opmaak Tessa Hofman,
Studio TweeKlank

Cultuurtraject Brabant:
Handvatten voor intermediairs

Inleiding

Lexicon

Onze visie op betekenisvolle
cultuureducatie

Hoe pak jij dit aan als
intermediair?

Traject als houvast

Vermogens en domeinen

Werken vanuit de visie
van de school

Bronnen

Colofon

printversie

Checklists

Checklist 1 – Route bepalen

- Verwachtingen en wederzijdse afspraken over tijd, geld en rolverdeling zijn vastgelegd.
- De huidige situatie op school is in kaart gebracht.
- Een eerste richting is verkend: vak-overstijgend of vakgericht? Verbreden of verdiepen?
- De school heeft een visie op cultuureducatie geformuleerd en één of meer ambities op leerlingniveau. (Wat willen we concreet bereiken? Wat gaan we doen?).
- Er is een (aanzet tot een) cultuurbeleidsplan waarin bovenstaande punten zijn vastgelegd.
- Het team heeft inspraak gehad in de visie en ambities en de scholingsbehoefte is opgehaald.
- De school heeft een systeem voor het informeren en meenemen van nieuwe teamleden.

Checklist 2 – Uitvoeren

- De school heeft de invulling van hun cultuureducatie vastgesteld, passend bij hun visie en ambities.
- De school heeft de gekozen activiteiten (aanbod, inzet cultuurprofessional) gecoördineerd en geëvalueerd.
- Afhankelijk van hun ambities is de school gestart met professionalisering, de verbinding binnen- en buitenschools aanbod, enzovoort.

Printinstructie

Printen van deze pagina doe je door een printopdracht te geven (contr+p) en vervolgens te kiezen voor een **Liggende pagina**. De te printen pagina is **pagina 46**.

Checklist 2 – Onderhouden

- Er is een voortgangsgesprek gevoerd waarin de stand van zaken rondom visie en ambities is besproken en vervolgstappen zijn bepaald.
- De school heeft in beeld hoe de opbrengst van het traject wordt geborgd, zoals visie, plan, lesinhoud, meenemen (nieuwe) teamleden, enzovoort.
- Er is besproken hoe de school de culturele ontwikkeling van hun leerlingen hierin volgt.

▲ [ga terug naar Route bepalen](#)

▲ [ga terug naar Uitvoeren](#)

▲ [ga terug naar Onderhouden](#)

printversie

Culturele vermogens en bouwstenen

MAKEN – Creërend vermogen

De leerling geeft op eigen wijze vorm aan zijn verbeelding, gevoel, waarneming of kennis

- De leerling maakt een voorstelling van een eigen idee en vertaalt dat in een concept of ontwerp
- De leerling heeft (basis) kennis over kunstzinnige technieken en vaardigheden
- De leerling experimenteert met kunstzinnige technieken en vaardigheden en onderzoekt alternatieve oplossingen
- De leerling past kunstzinnige technieken en vaardigheden bewust toe om de zeggingskracht van eigen werk te vergroten
- De leerling associeert, legt verbanden en geeft betekenis tijdens het maakproces

Printinstructie

Printen van deze pagina doe je door een printopdracht te geven (contr+p) en vervolgens te kiezen voor een **Liggende pagina**. De te printen pagina is **pagina 47**.

MEEMAKEN – Receptief vermogen

De leerling stelt zich open voor culturele uitingen, zowel in zijn omgeving als daarbuiten

- De leerling leeft zich in of herkent eigen emoties, ervaringen of ideeën in de verbeelde werkelijkheid
- De leerling verkent emoties, ervaringen van anderen bij een culturele uiting
- De leerling stelt n.a.v. wat hij/zij/hen gezien, gehoord, gevoeld of gelezen heeft, open vragen aan zichzelf en zijn omgeving
- De leerling (h)erkent verschillende interpretaties van zichzelf en anderen in de beleving en duiding van culturele uitingen
- De leerling verbindt wat hij/zij/hen meemaakt aan eigen mogelijkheden en talenten

BETEKENIS GEVEN – Reflectief vermogen

De leerling kijkt terug op culturele uitingen van anderen en zichzelf en geeft er betekenis aan

- De leerling onderzoekt culturele uitingen vanuit een wereldwijd perspectief met aandacht voor genres, stijlen en stromingen en de functies van kunst
- De leerling geeft uitdrukking aan ervaringen, gedachten en gevoelens die voor hem belangrijk zijn in relatie tot een culturele uiting
- De leerling vergelijkt eigen ideeën of werk met die van anderen en is daarbij in staat feiten van meningen te onderscheiden
- De leerling geeft uitdrukking aan wat de waarde van kunst en cultuur is van de cultuuruiting(en) en plaatst die in een maatschappelijke context
- De leerling vraagt of geeft feedback n.a.v. de presentatie van een (eigen) product en/of proces en verwerkt deze naar eigen inzicht

▲ ga terug naar
Vermogens en domeinen

printversie

Domeinen

DOMEIN 1

In huis

Binnen dit domein gaat het over wat de school zélf in huis heeft aan cultuureducatie. Denk aan de kunstlessen van de eigen leraar of cultuurprofessional. Activiteiten ‘in huis’ zijn minder incidenteel. Er kan daardoor een vertrouwensband ontstaan en de leerling kan worden ‘gezien’ in zijn culturele ontwikkeling.

DOMEIN 2

Samen met de culturele omgeving

Rondom de school zijn vaak al veel kunst, media en erfgoed aanwezig. Een samenwerkingsproject met een lokale culturele instelling of kunstenaar heeft leerlingen veel te bieden en verbindt hen met hun eigen culturele omgeving. Door samenwerkingsactiviteiten in het programma op te nemen, kan er een duurzame link met binnen- en buitenschools aanbod worden gelegd.

DOMEIN 3

Uit de grote wereld

Binnen dit domein vallen cultuuractiviteiten die over het algemeen wat verder van leerlingen af staan. Over de inhoud heeft de school vaak geen invloed, want deze activiteiten zijn bedoeld om het perspectief van leerlingen te verbreden. Verwondering staat centraal. Denk aan een bezoek aan een museum met hedendaagse kunst of een dansvoorstelling op school.

Wat de school aanbiedt in elk domein hangt af van hun visie en mogelijkheden. Maar elk domein heeft een unieke meerwaarde: een specifieke bijdrage aan de culturele ontwikkeling van de leerling.

Printinstructie

Printen van deze pagina doe je door een printopdracht te geven (contr+p) en vervolgens te kiezen voor een **Liggende pagina**. De te printen pagina is **pagina 48**.

▲ [ga terug naar](#)
[Vermogens en domeinen](#)